

Τα βασικά δικαιώματα του καταναλωτή

από την Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης

**Αννιτα-Θεωνη Γαραντζιωτη, Δικηγορος Παρ'αρειω Παγω,
Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, προγραμματαος «Δικαιο της ΕΕ»,
Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Κύπρου / Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου**

Αντικείμενο του παρόντος άρθρου αποτελεί η Οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2008 για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (στο εξής Οδηγία). Αρχικά, εκτίθενται οι λόγοι που κατέστησαν αναγκαία τη νομοθετική παρέμβαση. Εν συνεχεία, αναλύονται ορισμένα σημαντικά δικαιώματα προς όφελος του καταναλωτή που καθιερώνονται με την Οδηγία και ειδικότερα, το δικαίωμα πληροφόρησης ανάλογα με τη χρονική εξέλιξη της συμβατικής σχέσης και το επιμέρους δικαίωμα συνδρομής του καταναλωτή στο πλαίσιο της πληροφόρησης που λαμβάνει από τον πιστωτικό φορέα, καθώς και τα δικαιώματα υπαναχώρησης και πρόωρης εξόφλησης. Ακολούθως, εξετάζεται η ρύθμιση σχετικά με την πρόληψη της υπερχρέωσης ως ένα επιπλέον βήμα προς την κατεύθυνση της προστασίας του καταναλωτή. Και, τέλος, γίνεται αναφορά στη νομολογιακή προσέγγιση της Οδηγίας από τον ενωσιακό και τον εθνικό δικαστή.

Στο πλαίσιο του στρατηγικού στόχου της Ένωσης για την εγκαθίδρυση μιας ανοιχτής αγοράς χωρίς εσωτερικά σύνορα με ελεύθερο ανταγωνισμό, ο καταναλωτής ανάγεται σε πρωταγωνιστικό παράγοντα της οικονομίας, καθώς από την καταναλωτική του δραστηριότητα εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, η εύρυθμη λειτουργία της. Τούτου δοθέντος, ήδη από το 1975, στο προκαταρκτικό πρόγραμμα δράσης του Συμβουλίου «για μια πολιτική προστασίας και πληροφόρησης του καταναλωτή» αναγνωρίστηκαν ως θεμελιώδη τα δικαιώματα του καταναλωτή για προστασία των οικονομικών συμφερόντων

του και για πληροφόρηση^[1]. Έκτοτε, η πολιτική προστασίας του καταναλωτή πλαισιώθηκε θεσμικά τόσο σε επίπεδο πρωτογενούς^[2] όσο και δευτερογενούς^[3] δικαίου, βασιζόμενη γενικά επί της θεώρησης ότι μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή υπάρχει μια εγγενής ανισορροπία που αποδίδεται σε δύο λόγους.

Ο πρώτος είναι η ασυμμετρία πληροφόρησης που κατά τεκμήριο υπάρχει μεταξύ τους, καθώς ο προμηθευτής διαθέτει μεγαλύτερη πληροφόρηση αναφορικά με το προϊόν ή την υπηρεσία που διαθέτει^[4]. Ο δεύτερος λόγος είναι η τεκμαιρόμενη διαπραγματευτική υπε-

---

« η πολιτική προστασίας του καταναλωτή πλαισιώθηκε θεσμικά τόσο σε επίπεδο πρωτογενούς όσο και δευτερογενούς δικαίου, βασιζόμενη γενικά επί της θεώρησης ότι μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή υπάρχει μια εγγενής ανισορροπία»

[1] Ψήφισμα του Συμβουλίου της 14^{ης} Απριλίου 1975 σχετικά με ένα προκαταρκτικό πρόγραμμα της Κοινότητας για μια πολιτική προστασίας και ενημέρωσης του καταναλωτή, ΕΕ C 092, 25.4.1975, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AC%3A1975%3A092%3ATOC>

[2] Στο πρωτογενές δίκαιο για πρώτη φορά θεσμοθετείται διάταξη για την προστασία του καταναλωτή με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, με την προσθήκη του άρθρου 129Α που προέβλεπε πως «η Κοινότητα συμβάλλει στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών» και με την προσθήκη στο άρθρο 3 της Συν-

θήκης της πρόβλεψης ότι η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει και «τη συμβολή στην ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών».

[3] Στο δευτερογενές δίκαιο το πρώτο νομοθέτημα για την προστασία του καταναλωτή ήταν η Οδηγία 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10^{ης} Σεπτεμβρίου 1984 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών πράξεων των κρατών μελών σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση.

[4] Χρήστος Γκόρτσος, «Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών: περιεχόμενο και ιδιαιτερότητες», Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο 2/2007.

Προστασία Καταναλωτή

ροχή του προμηθευτή έναντι του καταναλωτή^[5], που ειδηλώνεται ιδίως με τη χρήση Γενικών Όρων Συναλλαγών, τους οποίους ο καταναλωτής καλείται να αποδεχτεί χωρίς να διαθέτει περιθώριο ενδελεχούς ελέγχου και δυνατότητα πλήρους κατανόησής τους.

Η μειονεκτική θέση του καταναλωτή έναντι του προμηθευτή γίνεται ακόμα πιο έκδηλη ιδίως όσον αφορά τις χρηματοοικονομικές ή χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι συμβάσεις καταναλωτικής πίστης. Η πληροφοριακή ασυμμετρία και η διαπραγματευτική ανισορροπία που ειδηλώνεται στον τομέα αυτό είναι ιδιαίτερος οξύμνη σήμερα, εξαιτίας μιας σειράς παραγόντων, με καθοριστικότερο την πολυπλοκότητα που παρουσιάζουν τη σύγχρονη εποχή τα χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες, λόγω του υψηλού βαθμού εξειδίκευσης της σύγχρονης οικονομίας. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την μαζική πρόσβαση στην χρηματοοικονομική αγορά του καταναλωτικού κοινού χωρίς να διαθέτει τις απαιτούμενες γνώσεις και εμπειρία, λειτουργεί επιβαρυντικά για το συναλλασσόμενο καταναλωτή, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη θεσμικής παρέμβασης για την καλύτερη δυνατή προστασία του^[6].

1. Η Οδηγία 2008/48/ΕΚ – Δικαιολογητικές βάσεις

Η Οδηγία 2008/48/ΕΚ επιχειρεί να αμβλύσει το πρόβλημα της πληροφοριακής ασυμμετρίας και της διαπραγματευτικής ανισορροπίας μεταξύ των συμβαλλομένων, υιοθετώντας πολύ πιο λεπτομερείς και διευρυμένες ρυθμίσεις για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, σε σχέση με την προηγούμενη Οδηγία 87/102/ΕΟΚ^[7], την οποία και καταργεί. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Οδηγίας, σκοπός της είναι η εναρμόνιση ορισμένων μόνο πτυχών των διατάξεων που διέπουν τις συμβάσεις πίστωσης των καταναλωτών, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 1 τα κράτη μέλη δεν μπορούν να παρεκκλίνουν αναφορικά με

τις εναρμονισμένες διατάξεις. Ήτοι, υιοθετείται αφενός μερική, πλην όμως μέγιστη εναρμόνιση. Στην Ελλάδα η Οδηγία ενσωματώθηκε, σχεδόν κατά γράμμα, με την κοινή υπουργική απόφαση (ΚΥΑ) Ζ1-699/2010 (Β' 917). Τα σημαντικότερα δικαιώματα που καθιερώνει η Οδηγία, προκειμένου να επιτευχθεί ο ανωτέρω σκοπός και να εξισορροπηθεί η σχέση μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή στον τομέα της καταναλωτικής πίστης είναι τα ακόλουθα.

1.1 Το δικαίωμα πληροφόρησης

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος της πληροφοριακής ασυμμετρίας μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή, η Οδηγία υιοθετεί το μεθοδολογικό εργαλείο του πληροφοριακού μοντέλου. Το πληροφοριακό μοντέλο προκρίθηκε στις χρηματοοικονομικές συμβάσεις έναντι του κοινωνικού μοντέλου που επιχειρεί να εξισορροπήσει τις ανισότητες με τη θέσπιση διατάξεων αναγκαστικού περιεχομένου που αφορούν το περιεχόμενο της ίδιας της σύμβασης. Αντιθέτως, στο πληροφοριακό μοντέλο αντικείμενο της ρύθμισης δεν είναι η σύμβαση, αλλά η πληροφορία σχετικά με τη σύμβαση. Πρόκειται, δηλαδή, για εργαλείο λιγότερο παρεμβατικό και περισσότερο συμβατό με την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων. Βασίζεται στην αντίληψη ότι το δομικό έλλειμμα πληροφόρησης του χειρότερα ενημερωμένου συμβαλλομένου μπορεί να αντιμετωπιστεί, πρωτίστως, με την παροχή σε αυτόν επαρκών πληροφοριών ως προς το αντικείμενο της σύμβασης, τους όρους της και τις οικονομικές συνέπειες των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει. Ταυτόχρονα, η πληροφόρηση γίνεται αντιληπτή ως πράξη αλληλεγγύης, καθώς συνεπάγεται την ισοτιμία μεταξύ των συμβαλλομένων και παρέχει τη λεγόμενη «βοήθεια για αυτοβοήθεια» στον καταναλωτή^[8]. Στο πλαίσιο αυτό, η Οδηγία προβλέπει τέσσερα στάδια πληροφόρησης του καταναλωτή ανάλογα με την χρονική εξέλιξη της συμβατικής σχέσης, όπως παρατίθενται κατωτέρω.

« στο πληροφοριακό μοντέλο αντικείμενο της ρύθμισης δεν είναι η σύμβαση, αλλά η πληροφορία σχετικά με τη σύμβαση»

^[5] Ελίζα Αλεξανδρίδου, «Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή II, Ελληνικό και Κοινοτικό», Σάκκουλας 1996.

^[6] Αναστασία Πούλου, «Οι εκ του νόμου υποχρεώσεις πληροφόρησης ως μέσο προστασίας του καταναλωτή, με αφορμή την Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης», ΕλλΔνη 5/2014.

^[7] Οδηγία 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22^{ης} Δεκεμβρίου 1986 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη.

^[8] Α. Πούλου, ο.π., σελ. 1329 με εκεί παραπομπές.

Τα βασικά δικαιώματα του καταναλωτή

Στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 της Οδηγίας εμπίπτουν μόνο οι διαφημίσεις που αναφέρουν αριθμητικά στοιχεία σχετικά με το κόστος της πίστωσης και το επιτόκιο. Διαφορετικά, εφαρμογή έχει η Οδηγία 2005/29/ΕΚ για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Η πληροφόρηση αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει έξι (6) τυποποιημένα στοιχεία, με τη σειρά που παρατίθενται στην παράγραφο 2 του άρθρου, κατά τρόπο σαφή, εύσυντο και εμφανή, με τη χρήση αντιπροσωπευτικού παραδείγματος. Τα στοιχεία αφορούν το χρεωστικό επιτόκιο, το συνολικό ποσό της πίστωσης, το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο, τη διάρκεια της σύμβασης κλπ. Οι υποχρεώσεις που θεσπίζει η διάταξη είναι πολύ αυστηρότερες σε σχέση με την Οδηγία 87/102/ΕΟΚ, η οποία δεν προέβλεπε ούτε υποχρέωση πληροφόρησης με τυποποιημένο τρόπο, ούτε η παρεχόμενη πληροφόρηση περιλάμβανε τα στοιχεία που καθιερώνει η Οδηγία 2008/48/ΕΚ^[9]. Στόχος της πληροφόρησης κατά το στάδιο αυτό είναι η προστασία του καταναλωτή από τον κίνδυνο παραπλάνησης από αθέμιτες διαφημίσεις με την παράθεση πολύπλοκων ή ανακριβών αριθμητικών δεδομένων και η παροχή σε αυτόν της δυνατότητας σύγκρισης με τις υπόλοιπες συμβάσεις πίστωσης^[10].

Το άρθρο 5 της Οδηγίας ρυθμίζει την πληροφόρηση που πρέπει να παρέχεται κατά το προσυμβατικό στάδιο ως προς τις κλασικές συμβάσεις πίστωσης, ενώ το άρθρο 6 αφορά ορισμένες ειδικές κατηγορίες συμβάσεων. Πρόκειται για καινοτόμες ρυθμίσεις που θεσπίζονται για πρώτη φορά σε ενωσιακό επίπεδο στον τομέα της καταναλωτικής πίστης^[11], καθώς η προηγούμενη Οδηγία 87/102/ΕΟΚ περιείχε μόνο δυνητική παροχή προσυμβατικής πληροφόρησης με πολύ

πιο «στενό» περιεχόμενο^[12]. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι η πληροφόρηση πρέπει να παρέχεται με τυποποιημένο τρόπο με τη μορφή ενός εξατομικευμένου φύλλου πληροφοριών που ονομάζεται «τυποποιημένες ευρωπαϊκές πληροφορίες καταναλωτικής πίστης» και το οποίο περιλαμβάνει -για τις κλασικές συμβάσεις- είκοσι πέντε (25) στοιχεία για τη σύμβαση που συνάπτεται με τη φυσική παρουσία του καταναλωτή^[13], τριάντα τρία (33) στοιχεία για τη σύμβαση που συνάπτεται εξ αποστάσεως^[14] και δώδεκα (12) στοιχεία για την περίπτωση τηλεφωνικής σύνταξης σύμβασης^[15]. Στόχος της τόσο λεπτομερούς ενημέρωσης κατά το στάδιο αυτό είναι η εξασφάλιση ότι ο καταναλωτής θα αποκτήσει πλήρη επίγνωση του κόστους, των όρων και των υποχρεώσεων που πρόκειται να αναλάβει με την υπογραφή της σύμβασης, ώστε να αποτρέπεται τυχόν μεταγενέστερη ανώμαλη εξέλιξη της συμβατικής σχέσης^[16]. Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετεί και η πρόβλεψη της δυνατότητας του καταναλωτή να λάβει δωρεάν αντίγραφο της σύμβασης, προκειμένου να τη μελετήσει^[17].

Ο όγκος των πληροφοριών που παρέχονται στον καταναλωτή σε συνδυασμό με τον περίπλοκο χαρακτήρα τους ενδέχεται πρακτικά να οδηγήσουν σε αδυναμία αποτελεσματικής επεξεργασίας τους. Οι αρνητικές συνέπειες της υπερπληροφόρησης του καταναλωτή^[18] επιχειρείται να αντιμετωπιστούν μέσω της καθιέρωσης της υποχρέωσης συνδρομής του καταναλωτή και επεξήγησης σε αυτόν των επιμέρους στοιχείων της σύμβασης, που προβλέπεται στο άρθρο 5 παρ. 6 της Οδηγίας. Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται, και πάλι για πρώτη φορά, μια επιπρόσθετη υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να παρέχει, ήδη κατά το προσυμβατικό στάδιο, επαρκείς εξηγήσεις

«Οι αρνητικές συνέπειες της υπερπληροφόρησης του καταναλωτή επιχειρείται να αντιμετωπιστούν μέσω της καθιέρωσης της υποχρέωσης συνδρομής του καταναλωτή και επεξήγησης σε αυτόν των επιμέρους στοιχείων της σύμβασης»

^[9] Το αντίστοιχο άρθρο 3 της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ όριζε ότι «Κάθε διαφήμιση ή προσφορά που εκτίθεται σε εμπορικά καταστήματα, μέσω της οποίας ο διαφημιζόμενος δηλώνει ότι προσφέρεται να χορηγήσει πίστωση ή να μεσολαβήσει για τη σύνταξη συμβάσεων πίστωσης και η οποία αναφέρει το επιτόκιο ή άλλα αριθμητικά στοιχεία σχετικά με το κόστος της πίστωσης, πρέπει επίσης να αναφέρει το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο με ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, εάν δεν υπάρχει άλλος τρόπος».

^[10] Βλ. αιτιολογική σκέψη 18 της Οδηγίας.

^[11] Σημειώνεται ότι σε αρκετά κράτη μέλη αντίστοιχες ρυθμίσεις είχαν ήδη καθιερωθεί. Στην Ελλάδα η υποχρέωση προσυμβατικής πληροφόρησης θεσπίστηκε με την ΠΔΤΕ 2501/2002 (Α' 277).

^[12] Βλ. άρθρο 6 παρ. 1 της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ.

^[13] Άρθρο 5 παρ. 1.

^[14] Άρθρο 5 παρ. 3.

^[15] Άρθρο 5 παρ. 2.

^[16] Βλ. αιτιολογική σκ. 19.

^[17] Άρθρο 5 παρ. 4.

^[18] Το φαινόμενο ονομάζεται “information overload” και εκφράζει τη δυσανάλογη σχέση μεταξύ της ποσότητας των πληροφοριών και της αποτελεσματικής επεξεργασίας τους. Βλ. Jacoby/Speller/Kohn, Journal of Marketing Research (JMR) 1974.

Προστασία Καταναλωτή

αναφορικά με το περιεχόμενο των πληροφοριών, να επισημαίνει τα βασικά χαρακτηριστικά των προτεινόμενων προϊόντων και των επιπτώσεων που μπορεί να έχουν για τον καταναλωτή, ώστε να μπορεί αυτός να αξιολογήσει ευχερώς αν η σύμβαση προσαρμόζεται στις ανάγκες του και την οικονομική του δυνατότητα.

Στο άρθρο 10 της Οδηγίας ρυθμίζεται η πληροφόρηση κατά τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης. Σύμφωνα με αυτό η σύμβαση καταρτίζεται εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου και πρέπει να περιλαμβάνει είκοσι (20) επιμέρους στοιχεία, τα οποία παρατίθενται αναλυτικά στην παράγραφο 2 του άρθρου. Τα στοιχεία αυτά συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με αυτά που πρέπει να παρέχονται κατά το προσυμβατικό στάδιο, ενώ επιπρόσθετο στοιχείο αποτελεί η ενημέρωση του καταναλωτή για το δικαίωμά του να λάβει στις περιπτώσεις συμβάσεων σταθερής διάρκειας και κατόπιν αιτήσεώς του κατάσταση λογαριασμού με τη μορφή πίνακα χρεολυσίων^[19].

Τέλος, κατά τη διάρκεια της συμβατικής σχέσης το δικαίωμα πληροφόρησης του καταναλωτή συνίσταται, ιδίως, στην ενημέρωση που πρέπει να λαμβάνει σε περίπτωση μεταβολής του χρεωστικού επιτοκίου. Η υποχρέωση αυτή προβλέπεται στο άρθρο 11 της Οδηγίας και στόχο έχει την έγκαιρη προσαρμογή του καταναλωτή στα νέα οικονομικά δεδομένα^[20]. Συναφής είναι η πρόβλεψη του άρθρου 12 σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης υπό μορφή δυνατότητας υπερανάληψης.

1.2 Το δικαίωμα υπαναχώρησης

Ένα ακόμα πολύ σημαντικό δικαίωμα που προβλέπεται στην Οδηγία και με το οποίο επιδιώκεται η αποκατάσταση της διαπραγματευτικής αδυναμίας του καταναλωτή, είναι το δικαίωμα της μονομερούς και ανατιολόγητης υπαναχώρησης από τη σύμβαση εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Ειδικότερα, το άρθρο

14 παρ. 1 ορίζει ότι «ο καταναλωτής διαθέτει προθεσμία δεκατεσσάρων ημερών για να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση χωρίς να αναφέρει τους λόγους». Πρόκειται για ρύθμιση που υιοθετείται για πρώτη φορά σε ενωσιακό επίπεδο σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης που συνάπτονται με τη φυσική παρουσία του καταναλωτή και του πιστωτικού φορέα, καθώς μέχρι τώρα αντίστοιχο δικαίωμα προβλεπόταν μόνο για τις εξ αποστάσεως συμβάσεις και τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος^[21]. Η ρύθμιση κρίθηκε απαραίτητη, λαμβανομένης υπόψη της επιθετικής εμπορίας και των επιθετικών πρακτικών πώλησης που συχνά ασκούνται και οι οποίες μπορεί να συνεπάγονται τη λήψη αποφάσεων εκ μέρους των καταναλωτών υπό καθεστώς πίεσης ή απερισκεψίας^[22]. Ακόμα, όμως, και όταν ο καταναλωτής προβαίνει στη σύναψη της σύμβασης ελεύθερα και συνειδητά, κρίθηκε ότι θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση μέσα σε εύλογο χρόνο, προκειμένου να επιλέξει μια καλύτερη προσφορά. Με τον τρόπο αυτό η Επιτροπή επιχειρεί την ενίσχυση του ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών φορέων^[23].

Οι προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος είναι οι εξής^[24]:

α) Άσκηση του δικαιώματος εντός προθεσμίας δεκατεσσάρων (14) ημερών που αρχίζει είτε από την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης πίστωσης είτε από την ημερομηνία κατά την οποία ο καταναλωτής παραλαμβάνει τους όρους της σύμβασης και τις πληροφορίες του άρθρου 10 της Οδηγίας. Επομένως, με την άπρακτη παρέλευση της ανωτέρω προθεσμίας η σύμβαση δεν μπορεί πλέον να ανατραπεί.

β) Ενημέρωση του πιστωτικού φορέα από τον καταναλωτή για την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης βάσει των πληροφοριών που του παρέχει ο πιστωτικός φορέας και περιλαμβάνονται στη σύμβαση πίστωσης. Η ενη-

« μέχρι τώρα αντίστοιχο δικαίωμα προβλεπόταν μόνο για τις εξ αποστάσεως συμβάσεις και τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος »

[19] Άρθρο 10 παρ. 2 στοιχείο θ'.

[20] Α. Πούλου, ο.π. σελ. 1334.

[21] Δικαίωμα υπαναχώρησης για την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών καθιερώθηκε με την Οδηγία 2002/65/ΕΚ (άρθρο 6) και για τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος με την Οδηγία 85/577/ΕΟΚ (άρθρα 5 και 7).

[22] Βλ. Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την εφαρ-

μογή της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, Βρυξέλλες 14.5.2014, COM (2014) 259 final.

[23] Τροποποιημένη πρόταση Οδηγίας (COM 2005, 483 τελικό), υπό 5.7 – Δικαίωμα υπαναχώρησης.

[24] Χριστίνα Λιβαδά, «Το νέο ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο για την καταναλωτική πίστη. Η Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ», Νομική Βιβλιοθήκη 2008, σελ. 280.

Τα βασικά δικαιώματα του καταναλωτή

μέρωση μπορεί να λάβει χώρα με οποιοδήποτε μέσο που μπορεί να αποδειχθεί βάσει του εθνικού δικαίου.

γ) Επιστροφή από τον καταναλωτή στον πιστωτικό φορέα του κεφαλαίου που έλαβε και των δεδουλευμένων τόκων επί του κεφαλαίου αυτού, από την ημερομηνία ανάληψης της πίστωσης μέχρι την ημερομηνία εξόφλησης του κεφαλαίου, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και το αργότερο εντός τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την αποστολή της κοινοποίησης της υπαναχώρησης. Ο πιστωτικός φορέας δεν δικαιούται να αξιώσει καμία άλλη αποζημίωση λόγω της υπαναχώρησης του καταναλωτή, εκτός της αποζημίωσης για μη επιστρεφόμενα τέλη, τα οποία κατέβαλε ο πιστωτικός φορέας σε οποιαδήποτε δημόσια διοικητική υπηρεσία.

1.3 Το δικαίωμα πρόωρης εξόφλησης

Ακόμα ένα δικαίωμα που κρίνεται σημαντικό και υιοθετείται από την Οδηγία προς όφελος του καταναλωτή είναι το δικαίωμα της πρόωρης εξόφλησης. Ειδικότερα, το άρθρο 16 παρ. 1 της Οδηγίας προβλέπει ότι ο καταναλωτής μπορεί ανά πάσα στιγμή να εκπληρώσει εν όλω ή εν μέρει τις υποχρεώσεις του και δη να καταβάλει το σύνολο ή μέρος της πίστωσης που έχει λάβει πριν από τον συμφωνηθέντα στη σύμβαση χρόνο αποπληρωμής. Η δυνατότητα αυτή σαφώς εξυπηρετεί τον καταναλωτή που επιθυμεί να απαλλαγεί πρόωρα από τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει με τη σύμβαση και συνάμα να επωφεληθεί από την μείωση του συνολικού κόστους της πίστωσης. Από την άλλη, ωστόσο, επιφέρει ζημία στον πιστωτικό φορέα, καθώς συνεπάγεται την αδυναμία του να αποκομίσει την απόδοση του κεφαλαίου που είχε υπολογίσει ότι θα λάμβανε κατά το χρόνο της συμφωνηθείσας λήξης της σύμβασης. Με άλλα λόγια, εφόσον ο καταναλωτής επιστρέψει πρόωρα την πίστωση που του είχε χορηγηθεί, ο πιστωτικός φορέας δεν θα εισπράξει τους τόκους που προσδοκούσε και είχε υπολογίσει κατά τη διάρκεια της σύμβασης^[25]. Οι συγκεκριμένες διατάξεις προκάλεσαν έντονες αντιδράσεις τόσο μεταξύ

του Κοινοβουλίου και της Επιτροπής όσο και μεταξύ των κρατών μελών και υπέστησαν τις πιο ουσιαστικές αλλαγές κατά τη διάρκεια επεξεργασίας της Οδηγίας. Χαρακτηριστική ήταν η θέση του Κοινοβουλίου, κατά το οποίο «μια γενική και χωρίς κανένα κόστος πρόωρη εξόφληση θα απέβαινε σε τελική ανάλυση σε βάρος των καταναλωτών που έχουν αναλάβει σταθερές υποχρεώσεις και τηρούν το χρονοδιάγραμμα της σύμβασης πίστωσης. Αν ο καταναλωτής επιθυμεί να έχει τη δυνατότητα πρόωρης εξόφλησης, μπορεί να κάνει ειδική συμφωνία δεχόμενος ενδεχομένως υψηλότερο επιτόκιο»^[26]. Η τελική μορφή του άρθρου 16 αποτέλεσε προϊόν συμβιβασμού^[27].

Οι συνέπειες της άσκησης του δικαιώματος πρόωρης εξόφλησης αφορούν τόσο τον καταναλωτή όσο και τον πιστωτικό φορέα. Ειδικότερα, στην παρ. 1 του άρθρου 16 ορίζεται ότι ο καταναλωτής, εφόσον ασκήσει το σχετικό δικαίωμα, δικαιούται μείωση του συνολικού κόστους της πίστωσης. Αναφορικά με το κόστος της πίστωσης, για το οποίο δικαιούται να απαλλαγθεί ο καταναλωτής, προσδιορίζεται ότι αυτό συνίσταται στους τόκους και τις επιβαρύνσεις για το εναπομένον διάστημα της σύμβασης. Συνεπώς, ο καταναλωτής απαλλάσσεται από την υποχρέωση καταβολής των τόκων και των επιβαρύνσεων που αντιστοιχούν στο διάστημα από τη στιγμή της άσκησης του δικαιώματος πρόωρης εξόφλησης έως την αρχικά συμφωνηθείσα λήξη της σύμβασης.

Στη παρ. 2 του άρθρου καθιερώνεται το δικαίωμα του πιστωτικού φορέα για αποζημίωση, ως αντιστάθμισμα της ζημίας που υφίσταται λόγω της πρόωρης εξόφλησης. Ο υπολογισμός της αποζημίωσης θα πρέπει να είναι διαφανής και κατανοητός από τον καταναλωτή, ενώ η μέθοδος υπολογισμού θα πρέπει να εφαρμόζεται ευχερώς και από τους ίδιους τους πιστωτές. Παράλληλα, θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα ελέγχου από τις εποπτικές αρχές^[28]. Ως εκ τούτου, κρίθηκε αναγκαία η θέσπιση ενός ανώτατου ορίου αποζημίωσης, το οποίο ορίζεται σε ποσοστό έως 1% του

« εφόσον ο καταναλωτής επιστρέψει πρόωρα την πίστωση που του είχε χορηγηθεί, ο πιστωτικός φορέας δεν θα εισπράξει τους τόκους που προσδοκούσε »

^[25] Γεώργιος Δέλλιος, «Η προτεινόμενη ρύθμιση για την πρόωρη αποπληρωμή καταναλωτικών πιστώσεων στο πλαίσιο των διαδικασιών αναθεώρησης της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ», ΕφΑΔ 2008, σελ. 28 επ.

^[26] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (A5-0224/2004), αιτιολογία τροπολογίας 96, σελ. 55 και αιτιολογία τροπολογιών 97-101.

^[27] Χ. Λιβαδά, ο.π., σελ. 292.

^[28] Βλ. αιτιολογική σκ. 39.

Προστασία Καταναλωτή

τμήματος της πίστωσης που εξοφλήθηκε πρόωρα, εφόσον το χρονικό διάστημα μεταξύ της πρόωρης εξόφλησης και της συμφωνηθείσας λήξης της σύμβασης υπερβαίνει το ένα έτος. Και σε ποσοστό έως 0,5% του τμήματος της πίστωσης που εξοφλήθηκε πρόωρα, όταν το παραπάνω χρονικό διάστημα είναι μικρότερο του έτους. Ταυτόχρονα, στην παράγραφο 5 προβλέπεται ότι η εικάστοτε αποζημίωση δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τους τόκους που θα είχε καταβάλει ο καταναλωτής κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της πρόωρης εξόφλησης και της συμφωνηθείσας ημερομηνίας λήξης της σύμβασης.

1.4 Η προστασία από την υπερχρέωση

Η προστασία από την υπερχρέωση δεν εισάγεται ευθέως στην Οδηγία ως δικαίωμα του καταναλωτή, αλλά προκύπτει εμμέσως από την καθιέρωση της υποχρέωσης των πιστωτικών φορέων να εκτιμούν την πιστοληπτική ικανότητά του. Ειδικότερα, στη παρ. 1 του άρθρου 8 προβλέπεται ότι ο πιστωτικός φορέας υποχρεούται να εκτιμά την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή κατά το στάδιο πριν από τη σύναψη της σύμβασης, στη δε παρ. 2 προβλέπεται υποχρέωση επαναξιολόγησης της πιστοληπτικής του ικανότητας κατά το χρόνο μετά τη σύναψη της σύμβασης και πριν από την οποιαδήποτε σημαντική αύξηση του ποσού της πίστωσης. Με τον τρόπο αυτό εισάγεται, για πρώτη φορά σε ενωσιακό επίπεδο, αυτοτελής κανόνας δικαίου σχετικός με την υπερχρέωση, η παραβίαση του οποίου παράγει έννομες συνέπειες βάσει του άρθρου 23 της Οδηγίας^[29].

Οι αντιπαραθέσεις έως την τελική υιοθέτηση της διάταξης ήταν και πάλι σφοδρές και οφείλονταν, κυρίως, στην αδυναμία επίτευξης συναίνεσης αναφορικά με τον προσδιορισμό της έννοιας της «αδυναμίας»^[30] και των «διαθέσιμων εισοδημάτων»^[31] του καταναλωτή. Αλλά

ακόμα και η έννοια του ίδιου του όρου της «υπερχρέωσης» δεν έχει ακόμα καταστεί δυνατό να προσδιοριστεί με έναν ενιαίο και κοινά αποδεκτό τρόπο^[32] λόγω των διαφορετικών χαρακτηριστικών που επικρατούν ανά κοινωνία και καταναλωτική αγορά. Σε κάθε περίπτωση, συνήθως, ως υπερχρέωση νοείται «η αδυναμία του καταναλωτή να ανταποκριθεί στις οικονομικές υποχρεώσεις του που προκύπτουν είτε από σύμβαση πίστωσης που έχει συνάψει είτε από τις τρέχουσες οικονομικές επιπτώσεις του νοικοκυριού του»^[33].

Η αυξανόμενη τάση της υπερχρέωσης των νοικοκυριών που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια^[34] κατέστησε επιβεβλημένη τη νομοθετική παρέμβαση, έστω κι αν «η συμβολή της Οδηγίας στην επίλυση του εν λόγω προβλήματος είναι μάλλον περιορισμένη»^[35]. Στόχος της ρύθμισης είναι η καθιέρωση σε ενωσιακό επίπεδο της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού προς όφελος τόσο του καταναλωτή όσο και του πιστωτικού φορέα και η προώθηση υπεύθυνων πρακτικών σε όλες τις φάσεις της πιστωτικής σχέσης^[36]. Ως μέσο επίτευξης του σκοπού αυτού επιλέχθηκε η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να προβαίνει σε έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή τόσο πριν όσο και μετά τη σύναψη της σύμβασης. Ο έλεγχος πραγματοποιείται με δύο τρόπους και δη αφενός με την λήψη από τον πιστωτικό φορέα επαρκών πληροφοριών από τον ίδιο τον καταναλωτή αναφορικά με την εισοδηματική και την εν γένει οικονομική του κατάσταση, αφετέρου με την έρευνα και την πρόσληψη των απαιτούμενων στοιχείων από βάσεις δεδομένων. Δεν διευκρινίζεται, ωστόσο, ποια στοιχεία πληροφόρησης πρέπει να αναζητά ο πιστωτικός φορέας από τον καταναλωτή για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, αλλά ούτε προσδιορίζε-

« ο πιστωτικός φορέας υποχρεούται να εκτιμά την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή »

[29] X. Λιβαδά, ο.π. σελ. 321.

[30] Ως προς την έννοια της «αδυναμίας» υπάρχει διχογνωμία ως προς το αν απαιτείται πραγματική αδυναμία αποπληρωμής ή αρκεί το γεγονός ότι το χρέος είναι δυσβάσταχτο για τον καταναλωτή, καθώς και ως προς το πότε θεωρείται ότι επέρχεται αδυναμία και με βάση ποια κριτήρια υπολογίζεται.

[31] Ως προς την έννοια των «διαθέσιμων εισοδημάτων» τίθεται το ερώτημα αν αυτά αφορούν το εισόδημα που απομένει μετά την κάλυψη των βασικών του αναγκών

(τροφή, στέγη κλπ), καθώς και ποιες θεωρούνται ως βασικές ανάγκες τη σύγχρονη εποχή (πχ το αυτοκίνητο αποτελεί βασική ανάγκη και τι είδους αυτοκίνητο);

[32] Βλ. μελέτη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, CEPS/OEE/PFRC (2008), Towards a common operational European definition of over-indebtedness, σελ. 33.

[33] X. Λιβαδά, ο.π., σελ. 27.

[34] Βλ. CEPS/OEE/PFRC (2008), ο.π., σελ. 10 επ.

[35] Γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην τροπολογία 65, (A5-0224/2004, σελ. 89).

[36] Βλ. αιτιολογική σκ. 26.

Τα βασικά δικαιώματα του καταναλωτή

ται με ποια κριτήρια κρίνεται κάθε φορά αναγκαία η καταφυγή στις σχετικές βάσεις δεδομένων. Σε κάθε περίπτωση, οι ρυθμίσεις για την πρόληψη της υπερχρέωσης χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης, ώστε και να προστατεύεται ο καταναλωτής από τον κίνδυνο της υπερχρέωσης, χωρίς, όμως, να αποκλείεται από τη δυνατότητα δανειοδότησης, και να αποτρέπεται η πρακτική του ανεύθυνου δανεισμού από τους πιστωτικούς φορείς.

2. Η νομολογιακή προσέγγιση της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ

2.1 Αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

α) Στην απόφαση C-42/15 Home Credit Slovakia a.s. κατά Klara Bíroova το Δικαστήριο προέβη στην ερμηνεία του άρθρου 10 και του άρθρου 23^[37] της Οδηγίας, διευκρινίζοντας, μεταξύ άλλων, τα εξής:

1. Το άρθρο 10 παρ. 1 και 2 της Οδηγίας που αφορά την υποχρέωση πληροφόρησης κατά τη σύναψη της σύμβασης δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη ότι η σύμβαση πρέπει να καταρτίζεται σε ενιαίο έγγραφο, καθώς κάτι τέτοιο δεν προκύπτει από κανένα στοιχείο της Οδηγίας, πλην όμως άπαντα τα στοιχεία που διαλαμβάνονται στην παρ. 2 του άρθρου πρέπει να καταρτίζονται εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου. Αναφορικά με την έννοια του «σταθερού μέσου» το Δικαστήριο επανέλαβε ότι το μέσο αυτό πρέπει να διασφαλίζει στον καταναλωτή, κατά τρόπο ανάλογο με το έγγραφο, την κατοχή των εν λόγω πληροφοριών, τη δυνατότητα αποθήκευσης, πρόσβασης και αναπαραγωγής τους^[38].

2. Το άρθρο 23 έχει την έννοια ότι δεν αντιβαίνει σε αυτό εθνική ρύθμιση που επισύρει την κύρωση της έκπτωσης του δανειστή από το δικαίωμα εισπράξης τόκων και εξόδων, εφόσον επιβάλλεται λόγω παράβασης υποχρέωσης ουσιώδους σημασίας, όπως η παράλειψη μνείας στη σύμβαση των στοιχείων του άρθρου 10 παρ. 2, που μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω τη δυνατότητα του δανειολήπτη να εκτιμήσει το περιεχόμενο της δέσμευσής του^[39].

β) Στην υπόθεση C-565/12 LCL Le Credit Lyonnais SA κατά Fesih Kalhan το Δικαστήριο προέβη στην ερμηνεία του άρθρου 23 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Οδηγίας. Διευκρίνισε, ειδικότερα, ότι αντιβαίνει στο άρθρο 23 εθνική ρύθμιση που προβλέπει ότι σε περίπτωση παράβασης από τον πιστωτικό φορέα της υποχρέωσής του να διενεργήσει έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη, ο πιστωτικός φορέας εκπίπτει από το δικαίωμά του να εισπράξει συμβατικούς τόκους, αλλά δικαιούται αυτοδικαίως νόμιμους τόκους, όταν τα ποσά που πρόκειται να εισπράξει τελικά με τους νόμιμους τόκους είναι μεγαλύτερα από αυτά που θα εισέπραττε με τους συμβατικούς. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι η επαπειλούμενη κύρωση θα προσπόριζε όφελος στον πιστωτικό φορέα, αντί να λειτουργήσει αποτρεπτικά^[40].

γ) Στην υπόθεση C-449/13 CA Cosnumer Finance SA κατά Ingrid Bakkaus, Charline Bonato, Florian Bonato το Δικαστήριο προέβη, μεταξύ άλλων, στις εξής διευκρινίσεις αναφορικά με τα άρθρα 5 και 8 της Οδηγίας:

1. Ενδέχεται να καθίσταται πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η άσκηση των δικαιωμάτων του καταναλωτή που απορρέουν από την Οδηγία, και ως εκ τούτου να διακυβεύεται η αρχή της αποτελεσματικότητας, από εθνική ρύθμιση που επιτάσσει να φέρει ο καταναλωτής το βάρος της απόδειξης της μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που προβλέπουν τα άρθρα 5 και 8. Τούτο διότι, ο καταναλωτής δεν έχει στη διάθεσή του τα μέσα για να αποδείξει ότι ο πιστωτικός φορέας δεν του προσκόμισε τις απαιτούμενες από το άρθρο 5 πληροφορίες και δεν έλεγξε την πιστοληπτική του ικανότητα σύμφωνα με το άρθρο 8. Αντιθέτως, η αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που παρέχει η Οδηγία διασφαλίζεται από εθνικό κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο ο πιστωτικός φορέας υποχρεούται κατ' αρχάς να αποδείξει την ορθή εκπλήρωση των προσυμβατικών αυτών υποχρεώσεων^[41].

2. Η υποχρέωση ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του άρθρου 8 παρ. 1 θεωρείται ότι εκπληρώνεται και όταν γίνεται μόνο βάσει των πληροφοριών που παρέχει ο καταναλωτής,

«Αναφορικά με την έννοια του 'σταθερού μέσου' το Δικαστήριο επανέλαβε ότι το μέσο αυτό πρέπει να διασφαλίζει στον καταναλωτή, κατά τρόπο ανάλογο με το έγγραφο, την κατοχή των εν λόγω πληροφοριών, τη δυνατότητα αποθήκευσης, πρόσβασης και αναπαραγωγής τους»

^[37] Το άρθρο 23 αφορά τις κυρώσεις για την παραβίαση των διατάξεων της Οδηγίας.

^[38] Σκ. 30 και 35.

^[39] Σκ. 69, 70, 71.

^[40] Σκ. 51, 52, 53.

^[41] Σκ. 27 και 28.

Προστασία Καταναλωτή

υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι οι πληροφορίες αυτές είναι επαρκείς και οι απλές δηλώσεις του καταναλωτή συνοδεύονται από δικαιολογητικά έγγραφα, χωρίς να επιβάλλεται στον πιστωτικό φορέα να προβαίνει σε συστηματικούς ελέγχους των πληροφοριών αυτών^[42].

3. Αναφορικά με την υποχρέωση παροχής συνδρομής του άρθρου 5 παρ. 6, το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι ούτε από το γράμμα της διάταξης ούτε από το σκοπό της προκύπτει ότι οι εξηγήσεις που πρέπει να παρέχει ο πιστωτικός φορέας στο πλαίσιο της διάταξης, πρέπει να δίνονται εγγράφως και δεν αποκλείεται τέτοιου είδους εξηγήσεις να μπορούν να δοθούν και προφορικά. Σε κάθε περίπτωση, εναπόκειται στο εθνικό δίκαιο να ορίσει τον τύπο υπό τον οποίο θα παρέχονται οι εξηγήσεις αυτές^[43].

δ) Στην υπόθεση C-127/15 Verein für Konsumenteninformation κατά INKO, Inkasso GmbH το Δικαστήριο διευκρίνισε την έννοια του άρθρου 2 παρ. 2 στοιχείο ι' και του άρθρου 3 στοιχείο στ' σε συνδυασμό με το άρθρο 7 της Οδηγίας. Ειδικότερα, έρινε ότι:

1. Αποκλείεται από την έννοια της «σύμβασης πίστωσης που αφορά την προθεσμιακή εξόφληση υπάρχουσας οφειλής χωρίς επιβαρύνσεις» (άρθρο 2 παρ. 2 στ. ι') η συμφωνία με την οποία ο καταναλωτής δεσμεύεται να καταβάλει, εκτός από το συνολικό ποσό της πίστωσης, και τόκους ή έξοδα που δεν προβλέπονταν στην αρχική σύμβαση. Κατ' επέκταση, η συμφωνία για την τμηματική καταβολή πίστωσης που συνάπτει ο υπερήμερος καταναλωτής με τον πιστωτικό φορέα με τη διαμεσολάβηση γραφείου εισπραχής οφειλών, δεν εμπίπτει στην έννοια του άρθρου 2 παρ. 2 στοιχείο ι' και δη δεν είναι «χωρίς επιβαρύνσεις», όταν ο καταναλωτής καλείται να καταβάλει και την προμήθεια του εν λόγω γραφείου εισπραχής οφειλών, η οποία δεν προβλεπόταν στην αρχική σύμβαση πίστωσης^[44].

2. Στην έννοια του «μεσίτη πιστώσεων» του άρθρου 3 στοιχείο στ' εμπίπτουν και τα γραφεία εισπραχής οφειλών που συνάπτουν επ' ονόματι του πιστωτικού φορέα συμφωνία με τον καταναλωτή για την τμηματική καταβολή

ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων, ακόμα και όταν ενεργούν στο πλαίσιο συμπληρωματικής δραστηριότητας και δη όταν η δραστηριότητά τους αυτή δεν είναι η κύρια επιχειρηματική, εμπορική ή επαγγελματική τους δραστηριότητα. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, όμως, απαλλάσσονται από την υποχρέωση παροχής πληροφοριών έναντι του καταναλωτή, σύμφωνα με το άρθρο 7 της Οδηγίας^[45].

ε) Στην υπόθεση C-377/14 Ernst Georg Radlinger, Helena Radlingerova κατά Finway a.s. το Δικαστήριο αποσαφήνισε ότι:

1. Η υποχρέωση πληροφόρησης που απορρέει από το άρθρο 10 παρ. 2 της Οδηγίας συνιστά ζήτημα θεμελιώδους σημασίας για τον καταναλωτή, η προστασία του οποίου και κατ' επέκταση η αποτελεσματικότητα της Οδηγίας δεν θα μπορούσε να εξασφαλιστεί χωρίς τη δυνατότητα του εθνικού δικαστή να εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν τηρήθηκε η ως άνω υποχρέωση. Περαιτέρω, ο εθνικός δικαστής όχι μόνο υπέχει υποχρέωση να εξετάζει αυτεπαγγέλτως την τήρηση της υποχρέωσης πληροφόρησης, αλλά και οφείλει να απαγγείλει όλες τις συνέπειες που επιφέρει, κατά το εθνικό δίκαιο, η παράβαση της υποχρέωσης αυτής, χωρίς να απαιτείται η υποβολή σχετικού αιτήματος από τον καταναλωτή^[46].

2. Η έννοια «συνολικό ποσό της πίστωσης» που ορίζεται στο άρθρο 3 στοιχείο ιβ' της Οδηγίας δεν μπορεί να περιλαμβάνει ποσά που εμπίπτουν στο συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή και δη ποσά όπως τα διοικητικά έξοδα, οι τόκοι, οι προμήθειες και αμοιβές που οφείλει να καταβάλει ο καταναλωτής, τα οποία στην πραγματικότητα ουδέποτε τίθενται στη διάθεσή του^[47].

στ) Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-511/15 και C-512/15 Renata Horzic, Sinisa Pusic κατά Privredna banka Zagreb d.d., Bozo Prka το Δικαστήριο προέβη σε ερμηνεία των άρθρων 23 και 30 παρ. 1 της Οδηγίας.

Ειδικότερα, διευκρίνισε ότι τα κράτη μέλη δύνανται να εφαρμόζουν τις διατάξεις της εν λόγω Οδηγίας σε τομείς που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Ήτοι, είναι επιτρεπτή εθνική ρύθμιση που επεκτείνει το πεδίο

«ο εθνικός δικαστής όχι μόνο υπέχει υποχρέωση να εξετάζει αυτεπαγγέλτως την τήρηση της υποχρέωσης πληροφόρησης, αλλά και οφείλει να απαγγείλει όλες τις συνέπειες που επιφέρει, κατά το εθνικό δίκαιο, η παράβαση της υποχρέωσης αυτής »

[42] Σχ. 39.

[43] Σχ. 47 και 48.

[44] Σχ. 37, 39 και 41.

[45] Σχ. 44, 47 και 53.

[46] Σχ. 64, 66, 68, 71 και 74.

[47] Σχ. 85 και 86.

Τα βασικά δικαιώματα του καταναλωτή

εφαρμογής της Οδηγίας σε συμβάσεις καταναλωτικής πίστης που εξαιρούνται από τις εναρμονισμένες διατάξεις της Οδηγίας, όπως είναι οι συμβάσεις στεγαστικών δανείων. Συνεπώς, τα κράτη μέλη δύνανται ως προς τις συγκεκριμένες συμβάσεις να θεσπίσουν μεταβατικό μέτρο που αποκλίνει από το άρθρο 30 της Οδηγίας και δη να ορίσουν δυνάμει της εθνικής ρύθμισης που μεταφέρει την Οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο, ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτήν καταλαμβάνουν και όσες συμβάσεις ήταν σε ισχύ κατά το χρόνο έναρξης της εθνικής ρύθμισης, εφόσον πρόκειται για συμβάσεις άλλες απ' αυτές που εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας^[48].

2.2 Αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων

Η εθνική κανονιστική πράξη που ενσωμάτωσε την Οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο και δη η Ζ1-699/2010 (Β' 917) κοινή υπουργική απόφαση (ΚΥΑ), έχει τύχει επίκλησης από τον εθνικό δικαστή αναφορικά με δύο ζητήματα. Το πρώτο είναι το ζήτημα του υπεύθυνου δανεισμού, το οποίο εξετάστηκε κυρίως σε υποθέσεις υπερχρεωμένων νοικοκυριών του ν. 3869/2010 (Α' 130). Το δεύτερο είναι το ζήτημα των ημερών κατ' έτος επί τη βάση των οποίων υπολογίζονται οι τόκοι. Ενδεικτικά: α) Στις υπ' αριθ. 93/2017 Ειρηνοδικείου Άργους, υπ' αριθ. 894/2014 Ειρηνοδικείου Χανίων και υπ' αριθ. 507/2013 Μονομελούς Πρωτοδικείου Ρόδου αποφάσεις, το δικαστήριο αναφέρεται στην αρχή του υπεύθυνου δανεισμού που θεσμοθετείται για πρώτη φορά δυνάμει του άρθρου 8 της ως άνω ΚΥΑ, διευκρινίζοντας ότι, κατ' επιταγή του ενωσιακού δικαίου, τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να εξετάζουν την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή πριν από την σύμβαση πίστωσης. Αν δεν το πράξουν, όχι μόνο δεν δύνανται να αρνηθούν τη ρύθμιση της ληξιπρόθεσμης οφειλής και την υπαγωγή του καταναλωτή / οφειλέτη στο ν. 3869/2010, αλλά αντίθετα, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΚΥΑ, ο καταναλωτής απαλλάσσεται από το κόστος της χορηγηθείσας πίστωσης (συμπεριλαμβανομένων των τόκων) και υποχρεούται σε καταβολή μόνο του κεφαλαίου. Αναγνωρίζεται, έτσι, ένα είδος συνευθύνης και συνυπαιτιότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

β) Στις υπ' αριθ. 437/2017 Εφετείου Θεσσαλονίκης, υπ' αριθ. 227/2012 Εφετείου Αθηνών και υπ' αριθ. 1778/2010 Εφετείου Αθηνών αποφάσεις, το δικαστήριο διευκρινίζει ότι ο υπολογισμός των τόκων με βάση τις 365 ημέρες κατ' έτος, όπως προβλέπεται στο Παράρτημα Ι παρ. Ι στοιχείο γ' της ΚΥΑ και της Οδηγίας, εφαρμόζεται μόνο στις συναλλαγές που πραγματοποιούνται με μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής και ιδίως στις σχέσεις μεταξύ εκδότη και κατόχου πιστωτικής κάρτας. Σε κάθε άλλη περίπτωση, οι τόκοι υπολογίζονται με βάση τις 360 ημέρες κατ' έτος, όπως ειδικότερα προβλέπεται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 του ν. 2842/2000 (Α' 207) που θεσπίστηκε σε εκτέλεση των Κανονισμών (ΕΚ) 1103/97, 974/98 και 2866/98.

Συμπέρασμα

Η Οδηγία αξιολογείται θετικά ως προς την ενίσχυση των δικαιωμάτων των καταναλωτών, καθώς οι ρυθμίσεις που υιοθετεί είναι και διευρυμένες σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς, αλλά και καινοτόμες. Ειδικότερα, οι διατάξεις για την προσυμβατική πληροφόρηση και την υποχρέωση συνδρομής του καταναλωτή καθιερώνονται για πρώτη φορά στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, συμβάλλοντας στην άμβλυση του προβλήματος της πληροφοριακής ασυμμετρίας. Ομοίως, και η διάταξη που καθιερώνει το δικαίωμα υπαναχώρησης αποτελεί καινοτομία για τις συμβάσεις που συνάπτονται αυτοπροσώπως και μαζί με το δικαίωμα πρόωρης εξόφλησης κρίνεται ότι συμβάλλει σημαντικά στην αποκατάσταση της διαπραγματευτικής μειονεξίας του καταναλωτή. Τέλος, καινοτομία σε ενωσιακό επίπεδο συνιστά και η ρύθμιση σχετικά με την προστασία από την υπερχρέωση, καθώς για πρώτη φορά θεσπίζεται σχετικός αυτοτελής κανόνας δικαίου. Αναμφίβολα, λοιπόν, η Οδηγία αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της θέσης του καταναλωτή και την εν γένει προώθηση της διαφάνειας και της εύρυθμης λειτουργίας της πιστωτικής αγοράς.

« η Οδηγία αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της θέσης του καταναλωτή »

[48] Σκ. 29 και 32.